

s men maar
ge waren ge-

Sietsma door-
staan met de
n ongezochte
geeft het met
ler dat zij van
gedacht door
osch en door
Wat wil men

kringen toch
van modern
plinters er af

verzoeken, dat
er een rapport
ordt gemaltrai-
agblad nadere

en brief niets
Den Bosch er
t heeft als wij

sis Den Bosch

st Zuiden dan
ts in de krant
en. Dit laatste

ering: „in het
den als halven

ag zou maken,
een compli-

kerken in het
belangstelling
erken in het

urbij men den
ook altijd ver-
tan zijn eigen

J. W.

medegedeeld,
s, wiens naam
staat.

ranten en tijd-

hoeven niet te

n gebied is er

el, en het be-
kringen, dat
doende lezers

uchten op, die
aankondigen.

dat men maar
w theologisch
maandelijksche
groot weekblad

er lofwaardige
toch af, of er
ing van krach-
talent is onze
n van de pers
ouden kunnen
ormeerde Theo-
l functioneert,
teun gebruiken
ook meer dan
waarbij som-
telijks verschij-
uitkijk", „Het
ratie „De Spie-
wenleven", en

t zich in „elk

gemakkelijk.

traks nog weer
lfmaandelijksch
cultureel week-
n het goede te
onze krachten
s is?

J. W.

ons blad niet
of het geen
laise de tracte-
beneden gaan.
vijf weken oud,
voornemen om
ermoeden, dat
in wiens brein
as opgekomen.
ershillende zij-
te wijzen, dat
rlagen van het

Nu de zaak zoo staat, willen we over de bewuste kwestie wel onze meening zeggen. Laten we dan dadelijk beginnen met ronduit te spreken. We zouden het ten eerste betreuren indien men vrij algemeen de opvatting zou gaan verkondigen, dat predikantstractementen dienen moeten als sluitpost voor de begroting eener kerk.

De dagen waarin vergelijkend onderwijs aan predikanten onrecht aangedaan werd, doordien zij een veel te klein tractement ontvingen, liggen nog niet ver achter ons.

De tijden, waarin kerken met onderscheiden gemeentelieden, met vrij groot inkomen, een dienaar des Woords bezoldigden met een tractement, dat ver beneden dat van den gemiddelden burger viel, liggen bij velen nog goed in het geheugen.

Het was de eere der gereformeerde kerken, dat zij in de laatste tientallen jaren de zaak van de predikantstractementen krachtig hebben aangevat en hun roeping ten dezen hebben verstaan. Waarom zou nu in dezen tijd van, naar wij hopen, voorbijgaande malaise, een vroegere toestand, die achteraf algemeen werd betreurd, weer in het leven moeten worden geroepen?

Niemand zal zeggen dat vergelijkend onderwijs gesproken de predikantstractementen te hoog zijn. Het moet de eere van de kerken zijn, dat zij hun dienaren des Woords salarieren op waardige wijze, overeenkomstig den stand en het studieverleden en -heden van den predikant.

In de pastorie moeten geen geldelijke zorgen binnendringen. Het werk van den dienaar des Woords zou daaronder zeker lijden.

Merkwaardig is het bovendien, dat men in een tijd, waarin algemeen afkeurend gesproken wordt over het verhalen van het tekort op het loon van den arbeider, men het tekort van de kerk zou willen verhalen op het tractement van den dienaar des Woords.

Dat onze kerken thans bij het beroepen van predikanten te kust en te keur kunnen gaan, moet als een zegen worden beschouwd, gezien vanuit het standpunt van de kerken. Waarom zouden de kerken dien zegen verzondigen door eigenwillig en eigenmachtig het salaris van den dienaar des Woords te brengen beneden het peil, waarop het, gezien de omstandigheden waarin de predikanten gemeenlijk verkeerden, ongetwijfeld behoort te staan?

We verwachten dat de kerken den zin van den zegen, dien zij in onze dagen ontvangen, beter zullen begrijpen dan de vrees een oogenblik zou doen vermoeden.

Ons gereformeerde volk wordt, het is volkomen waar, ook wel door de malaise getroffen.

Maar wie zijn bezuinigingen begint aan den kant van het koninkrijk Gods, begint zijn bezuinigingen vast aan den verkeerden kant.

Voor de kerk van Christus dient ons eerste offer te zijn.

En wil men een zegen wachten op geestelijk erf, dan diene men voor zijn predikanten op natuurlijk erf alle ruimte te geven die zij noodig hebben.

Nu moge het waar zijn, dat de kosten voor het levensonderhoud sinds tien jaar geleden aanmerkelijk zijn gedaald, evenzeer is het waar, dat men slechts dan aan verlaging van predikantstractementen mag denken, indien men op goede gronden kan aantoonen, dat voor tien jaar de predikantstractementen geheel op heil waren, en indien dan tevens kan bewezen worden, dat de predikanten in verhouding tot juristen, litteratoren enz., een te hoog salaris ontvangen.

We willen onze kerken ernstig waarschuwen, zich vooral niet te begeven op den weg, dien onze vrager aanwijst.

J. W.

Kleine Studiën.

In het vorige artikel wees ik op een serie boekjes, die krachtens de ideeën, welke aan hun bewerking ten grondslag liggen en ook om die bewerking zelf, behandeling verdienen in deze rubriek van ons blad.

Nog eens moet ik een serie-uitgave aan de orde stellen, maar dan nu van boeken, die rechtstreeks behooren tot het terrein van literatuur en kunst, wijl ze meestendeels een desbetreffend onderwerp verwerken.

Ik bedoel de serie, die de Uitgevers-maatschappij „Holland" aan de markt brengt, keurig uitgegeven boekjes in klein formaat, enkele vellen druks groot en in prijs variërend tusschen f1.25 en f2.50. Een verzamelsnaam heeft deze serie niet. Elk deeltje staat geheel op zichzelf. Maar ik geloof ze toch onder een op ieder boek passende titel te kunnen vereenigen, den titel, dien ik boven dit artikel schreef: „Kleine Studiën". Want in beknopte vorm brengen ze alle een beschouwende verhandeling, die berust op bestudeering van de stof in literair of cultuurwetenschappelijke zin, een studie dus.

Deze serie staat naast de editie „Christelijk Letterkundige Studiën" van dezelfde uitgeefster. De laatste, die nu reeds tien deelen omvat, brengt in iederen hand verschillende opstellen, al dan niet

van één auteur. De „Kleine Studiën" zijn afzonderlijke essays, telkens van één Schrijver en over één onderwerp. Maar in kleiner bestek zijn ze toch óók christelijk letterkundige- of culturele studiën en ze bewijzen mede, dat op het gebied van essay en critiek in onzen kring heel wat arbeid wordt gepresteerd.

Ik noem dit laatste, omdat de erkenning van de waardij van dit werk een van de factoren is, die tot het ontstaan van deze serie hebben geleid. Van nabij toch weet ik, dat de bedoeling van deze uitgave allereerst is een ideeële, namelijk deze: het onder ons bloeiende essayistische werk, dat uiteraad, als geleverd in tijdschriften en periodieken, een vluchtig bestaan heeft, een langeren levensduur te verzekeren. Door de uitgave in boekvorm van wat om een of andere reden meer dan momenteel belangstelling verdient, wordt een deel van dezen essayistischen arbeid bewaard niet alleen, maar ook voor ruimeren kring toegankelijk gemaakt. En de vorming van een serie, of wil men, een kleine bibliotheek, opent de geschikte gelegenheid om meer van dit werk te verzamelen en te verspreiden. Juist ook met het oog daarop is deze wijze van uitgeven gekozen: ze is commercieel niet al te bezwaarlijk en vindt gemakkelijk ingang.

In heel korten tijd is deze serie gegroeid. Begonnen in 1929, telt ze nu reeds 10 deeltjes en een tweetal nieuwe zijn in voorbereiding. Er zit dus actie in deze uitgave. En ik twijfel niet, of ze zal ook levensvatbaarheid blijken te bezitten. Want er is onder ons vraag naar goede literaire en culturele voorlichting en aan die vraag komt ze op een voortreffelijke manier tegemoet. Wat geboden wordt is meest van actueel belang, behandelt algemeene quaesties of momenteel belangrijke bijzondere verschijningen. En de inslag op de verschillende onderwerpen is steeds de positief-christelijke, de principiële, die onze tijd zoozeer behoeft.

Ik geloof dan ook, dat we in deze collectie „Kleine Studiën" een fonds bezitten, dat van uitnemende betekenis is voor allen, die ten dezen belangstelling hebben en dat, meer dan tot nu toe het geval is, deze serie bekendheid en bekendmaking verdient. Verenigingsbibliotheken b.v. behooren over deze boekjes te beschikken: ze zijn in hun totaliteit van vormende kracht en zeer dienstig voor algemeen-culturele ontwikkeling.

Evenmin als ik het mijn taak gerekend heb de respectievelijke deeltjes van de serie „Vrij en Blij" te bespreken, acht ik in dit verband de afzonderlijke behandeling van elk dezer „Kleine Studiën" noodzakelijk. (Sommige zijn bovendien reeds bij hun verschijning aan de orde geweest.) Doel van dit artikel is, zooals ook van het vorige, op de serie als geheel te wijzen, op haar bestaan en op haar betekenis. En bij deze bedoeling is een korte vermelding van de bestanddeelen voldoende.

De J. Petri opent de rij met een studie over „Literatuur en Levensverdieping", die wijst op de ideeële waarde der literatuur als element tot levensverdieping, omdat ze inzicht geeft en vergezicht, over de grenzen der dagelijksche dingen doet heen zien en doet schouwen „de verborgen harmonie" van het bestaande.

De A. G. Barkey Wolf teekent in „Sint Franciscus van Assisi" den middeleeuwschen heilige in zijn leven, zijn betekenis voor het geloof en voor de kunst, ook, al is het in vooruitgevoerde schaduw, voor de hervorming. De kennis omtrent Franciscus acht de Schrijver juist in onzen tijd van groot nut, omdat temidden van „vermechandiseering der natuur en statistische natuurbeschouwing" Franciscus kan zijn „een fijne geeselaar en een heilzaam paedagoog tot een zuiverder natuursentiment en meer deemoedig broederschap-leven tusschen de menschen", en omdat die kennis verhelderend werken kan op het inzicht in het probleem van Kerk en Kunst.

Dr C. Tazelaar geeft van „A. M. de Jongs Merijntje Gijzen-cyclus" een critische analyse, die, onder erkenning van de literaire kwaliteiten, tot de slotsom voert, dat deze roman als tendentieuze en gevaarlijk moet worden beschouwd.

M. J. Leendertse brengt in een studie over „Valerius' Gedenck-clanck" aan de hand van citaten en bespreking van fragmenten de lezers nader tot dit 17-eeuwsch monument. In een overzicht van het historisch gebeuren, waarop deze poëzie betrekking heeft, plaatst hij het werk tegen den achtergrond van den tijd.

Dr J. Haantjes behandelt het „Afrikaans Proza" in een bespreking van het werk en de betekenis van de „drie toppen die het landschap van het Afrikaanse proza beheerschen". Jochem van Bruggen, Sangiro (pseudoniem voor A. A. Pienaar) en C. J. Langenhoven. Een oriënteerende inleiding gaat aan deze behandeling vooraf, waarin de Schrijver onderzoekt de oorzaken van de mindere bekendheid van het proza tegenover de poëzie en naast de genoemden andere auteurs stelt als Celliers, Schoonhees, Malherbe, van den Heever, Meg Ross, Eva Walter, Marie Linde, S. Bruwer, ten bewijze, dat het proza in de Afrikaansche literatuur zeker een niet onbelangrijke plaats inneemt.

Dr W. J. Kolkert Jr voegt aan de serie toe een studie over „Het Christelijk Middelbaar onderwijs in zijn verhouding tot de Nederlandsche Letterkunde". Een breede,

principiële beschouwing gaat vooraf over wezen en doel van christelijk onderwijs in 'algemeen en dienovereenkomstig over de taak van den docent. Dan stelt de Schrijver de ideeën van kunst en schoonheid in Schriftuurlijk licht en toetst daaraan de theorieën der Tachtigers, waarbij hij, waardeerd het goede dat ze bevatten, krachtig positie neemt tegen den geest der Tachtigerskunst. Eindelijk volgt een beknopte, maar heldere uiteenzetting van inhoud en vorm van het letterkunde onderwijs in aansluiting bij de ontwikkelde denkeelden.

De N. Buffinga bundelt in „Religie en Kunst" de artikelen, die hij indertijd in ons blad heeft gegeven. De lezer herinnert zich de kernidee van deze verhelderende studie: dat het Christendom en ook het Calvinisme nooit antipathiek gestaan hebben tegenover de kunst, die immers gave is der gemeene gratie, maar aan den anderen kant voor haar niet buigen als voor een soort religie.

Verwant aan de Buffinga's onderwerp is dat van W. S. Sevensma, die in zijn boek (het omvangrijkste van de serie) „Ethisch—Aesthetisch" het vraagstuk van de verhouding tusschen deze begrippen uitvoerig bespreekt. Na een analyse van de ethische en aesthetische verhouding uit psychologisch, formeel en artistiek oogpunt (waarbij hij de bewijzen geeft van verdienstelijke belezenheid) komt de Schrijver tot deze conclusie (p. 92) „dat inderdaad de verhouding tusschen vorm en inhoud als een onverbreekelijke beschouwd moet worden, dat er in den diepsten grond geen disharmonie ooit tusschen wezen en verschijning kan bestaan en we dus steeds van waarheid, goedheid en schoonheid — zoowel in positieven als in negatieven zin genomen — als van een overbrekelijke trias moeten spreken". In een slothoofdstuk geeft dan de Auteur een „toepassing" van zijn stelling (die hij op de basis plaatst van een breede argumenteering) „op de critiek en het religieuze leven".

Eenigszins anders van vorm is het volgende deeltje, waarin Roel Houwink „Brieven aan een Gevangene" schrijft, gevolgd door „Brieven aan een stervende". De inhoud van deze brieven is de vraagstelling omtrent allerlei problemen (Gods liefde, schuld, boetedoening, verantwoordelijkheid), waarop dan langs den weg van filosofisch-religieus beredeneren een antwoord wordt gezocht. Vooral in het licht der moderne literatuur, die aan deze en dergelijke vragen op suggestieve manier gestalte geeft, is deze fijn-geschreven studie van betekenis.

De laatste bijdrage tot de serie is een beschouwing van Roel Houwink over „Krishnamurti", een beschouwing, die tegelijk is een volkomen verwerpen. Over dezen Krishnamurti „een eenzame, tot walgens toe van zijn rol vervulde stroomaan van amerikanistische religiositeit", wiens leer is „een uit christelijke, bouddhistische en theosophische elementen opgebouwde theorie, die ertoe bestemd is de hoogste geestelijke ervaringen der menschheid genietbaar te maken in een clubfauteuil en bij een aangenaam schemerlicht" luidt de conclusie, dat „hij is een symbool, een symbool voor den weg, dien wij niet moeten gaan: de weg van onszelf naar onszelf: de duistere cirkelgang van den individualistischen, op zichzelf gestelden mensch... Wie meent, dat men God vernag nader te komen door zich te verheffen boven vreugde en smart, ontnemt zich de eenige mogelijkheid om Zijn weg te gaan. Want smal is de weg en eng de poort, die voert tot Zijn Rijk".

Zoo krijgen we, kortelijk de verschillende deeltjes omschrijvend, een indruk van deze serie en van wat ze brengt. En dan meen ik te mogen herhalen, wat ik boven zeide, dat deze „Kleine Studiën" van uitnemende betekenis zijn en bekendheid en bekendmaking waard. Natuurlijk kan men met de Auteur van de respectieve boekjes soms van meening verschillen en is er op allerlei detailpunten mogelijkheid van critiek. Maar dat raakt niet de zaak, die ik in dit artikel voorop wilde stellen: de waarde van de serie als fonds van literaire en culturele studiën in principiële geest. Die waarde zal wel niemand betwisten.

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Organisatie van den Arbeid.

(Taylor-stelsel).

V.

E. I. Na deze meer technische beschouwingen wacht ons de taak, nog eens afzonderlijk de bezwaren onder de oogen te zien, die van verschillende zijden en ook op verschillende gronden tegen het stelsel van wetenschappelijke bedrijfsleiding zijn ingebracht om vervolgens ook te onderzoeken, welk standpunt Christenen in dezen behooren in te nemen.

De bezwaren, die naar voren gebracht zijn, zijn te splitsen in twee groepen:

1. de economische en
 2. de ethische.
- II. a. Allereerst thans de economische bezwaren.

Er zijn er, die gevraagd hebben: indien het waar is (wat niet meer betwijfeld kan worden), dat de toepassing van dit stelsel een aanzienlijke verhoging der productie met zich brengt, hoe moet het dan gaan met den afzet der producten? Zal er niet bij eenigszins algemeene toepassing ontstaan een zoo geweldige overproductie, dat hierdoor wel moet ontstaan een zeer ernstige crisis, waardoor het economisch leven weer zoodanig wordt geschokt, dat men moet vreezen, dat de gevolgen daarvan overschaduwen het voordeel, verkregen uit de vermeerdering der producten?

b. Hiertegenover is het volgende op te merken. Allereerst, dat het een misvatting is te meenen, dat (gesteld dat over de geheele wereld dit stelsel zou worden toegepast) de geheele wereldproductie ook evenveel malen zou vergrooten als geschied is in die bedrijven, waar de toepassing heeft plaats gevonden. Wat toch is het geval? De evenbedoelde bedrijven hebben weliswaar een groote verhoging der productie verkregen, maar dit ging gepaard met het aanstellen van een groot aantal administratieve en dergelijke employé's. Zulke bedrijven namen een aantal werkrachten tot zich, die tot dan toe op een andere plaats in de maatschappij hun bestaan verwierven. Een algemeene toepassing zou derhalve een aanzienlijke verplaatsing van menschen met zich brengen, aan welke verplaatsing ten offer zullen vallen de minder krachtige, de slecht geoutilleerde en dus op hooge lasten werkende bedrijven.

Deze bedrijven, al werken zij dan ook in de benedenste deelen der maatschappij, dragen niettemin bij tot de vorming van de wereld-productie. Hun verdwijnen zal derhalve een vermindering daarvan beteekenen en dus een correctief opleveren van de anderzijds verkregen vergroting.

c. Er is echter nog een ander en minstens even sterk argument in te brengen tegen het aangevoerde bezwaar. Het is gebleken een feit te zijn, dat bij wetenschappelijke bedrijfsorganisatie de productie-kosten per eenheid worden verlaagd. Dit was mogelijk, ondanks het doen van vrij aanzienlijke z.g. improductieve uitgaven. Een prijsverlaging, onverschillig van welk artikel nu ook, heeft steeds ten gevolge, dat het artikel zelf komt onder het bereik van meer consumenten dan voorheen. Wil men een voorbeeld, dan wijs ik u op de Ford-auto's. De lage prijs, waartegen Ford, dank zij zijn massaproductie en zijn voortreffelijke bedrijfsorganisatie, zijn producten weet aan te bieden, heeft menigeen ertoe gebracht zich een Ford-auto aan te schaffen. Menige berijder van zulk een vehikel zou het een tiental jaren geleden onmogelijk geacht hebben na korten tijd de eigenaar te zijn van een goed-functioneerende auto. De mogelijkheid om zich zulk een auto voor lagen prijs aan te schaffen, kweekte eenvoudig voor menigeen de noodzakelijke behoefte zulk een voorwerp te bezitten. Want menig zakenman is verplicht zich zulk een voertuig aan te schaffen voor een intensieve uitoefening van zijn eigen bedrijf. Zou hij dit nalaten, dan zou hij in

minder dan geen tijd voor goed zijn overvleugeld door zijn concurrenten.

d. Verder: men moet niet altijd leeuwen op den weg zien, men moet ook de lessen van het verleden niet vergeten. Het verleden toch heeft ons een dergelijke dreiging doen hooren, maar ook haar onjuistheid doen zien. Ik bedoel thans de onheilsprofetieën, die wij hebben moeten hooren ten tijde van de invoering van de stoommachines en van zooveel andere uitvindingen, waardoor aan den geheelen productie-vorm een radicale wijziging werd gegeven. Ook toen is in verschillende toonaarden, op wetenschappelijke en ook op onwetenschappelijke, op fijne en op grove manier, met de pen, maar ook met de vuist betoogd, dat de invoering der machines niet alleen betekende het tijdelijk uitstooten van werklieden uit hun bedrijven, maar ook zou geven een zoo geweldige overproductie, dat de wereld nooit dien vloed zou kunnen verzwelgen. De laatste decennia hebben genoeg aange-toond, dat dit alles onjuist is en dat integendeel de uitwerking een heilzame is geweest. Een duidelijke les wordt zeker gegeven door de ervaring, die men in de Rotterdamse havens heeft opgedaan. Een twintigtal jaren geleden is men daar begonnen met de bekende elevators. Dit heeft toen een volledig oproer onder de havenarbeiders veroorzaakt, men heeft met brute kracht getracht die werktuigen te vernielen of te weren. Toch zijn de bedrijfsleiders doorgegaan. Zij hebben zich verzet tegen de meening van misschien 99 pct. der arbeiders en zijn ongetwijfeld voor de meest hardvochtige en eigenbelang-zoekende menschen gescholden. En wat is nu het gevolg van deze z.g. hardvochtigheid geweest? Dit, dat de Rotterdamse haven over de geheele wereld geroemd wordt als zóó uitstekend geoutilleerd, dat talrijke buitenlandsche scheepsmatenschappen aan deze haven de voorkeur geven boven de Antwerpsche of Duitsche havens. Deze voorkeur, voornamelijk gegeven uit overweging van tijdsbesparing, beteekent ook dat het werk in de Rotterdamse haven thans heel wat minder zou zijn indien destijds het sentiment het had gewonnen van het verstand.

e. Tenslotte zij nog dit aangevoerd. Er kan niet genoeg gehamerd worden op dat eene, dat verlaging van den productie-prijs meermalen het middel is gebleken om geweldige belangrijke bedrijven in stand te houden. Zij, die zich hierdoor willen laten leeren, zullen moeten komen tot de bekentenis, dat de menschheid daarmee meer gediend is dan men in het algemeen wil toegeven. Ik noem nog slechts één voorbeeld en wel de suikerindustrie in ons eigen Oost-Indië.

Mr J. Gerritzen, als ik mij niet vergis Oud-President van de Javasche Bank heeft, op uitnodiging van het Leidsch Universiteitsfonds, een lezing gehouden o.a. over de Java-suikerindustrie. Aan het verslag in het „Algemeen Handelsblad“ ontleen ik het volgende: „De kolossale ontwikkeling der industrie vindt haar oorsprong in de ernstige crisis van 1884, toen de suikercultuur ten doode scheen

opgeschreven. Men moest den kostprijs naar beneden krijgen en begreep, dat dit alleen mogelijk was door een voortdurende verbetering in de voortbrenging- en fabricage-methoden van het product“.

Men lette hier nu op de woorden, dat de „kostprijs naar beneden“ moest worden gebracht en dat dit verkregen is door de verbetering in de fabricage-methoden en dat die verlaging van den kostprijs het middel is geweest om de Java-suikerindustrie te bevrijden van den greep der crisis in 1884¹⁾. En men gelieve voort in dit verband na te denken over den zeer breedten invloed, dien die industrie niet alleen voor de Inlandsche bevolking op Java, doch ook voor honderden bedrijven en duizenden gezinnen in Nederland heeft om dan mis-schien te komen tot de dankbare erkentenis, dat in deze schijnbaar uitsluitend materiële belangen het wezenlijk heil voor een volk, ook op cultureel gebied, mede kan zijn besloten.

III. a. Ik kom thans tot de ethische bezwaren. Ik meen het billijkst te werken, wanneer ik u eerst noem, hetgeen tegenstanders van dit stelsel naar voren hebben gebracht.

Eerst dan maar een socialist. Dr Ir v. d. Waerden heeft het Taylor-stelsel genoemd een „roofbouw“. Van Protestantisch-Christelijke zijde is het stelsel bestreden door Mr Schorer op het tweede christelijk-sociaal congres en in lateren tijd is dit ook geschied door (nu Prof.) Mr Gerbrandy. Laatste-ge-nomde heeft in 1924 op de vijfde jaarvergadering van de Vereeniging van den Christelijken Midden-stand in Nederland gezegd, dat wij het Taylor-stelsel „ten bloede toe“ moesten bestrijden.

En om nu tenslotte nog een uitspraak van Room-sche zijde te noemen: de tegenwoordige hoogleeraar aan de Nijmeegsche Universiteit, de bekende van Ginneken, heeft eens geschreven: „onze Christen-plicht dwingt ons toch, in tani geduld, met altijd nieuwe bewijzen, aan de techniekvergoeders te komen toonen wat voor vandalen zij zijn in de blanke straten der parelende zielesteden, en hoe wraak roepend zij daar tot puin schieten, neer-halend en in brand steken, wat de vader der schoone liefde in witte marmerweelde heeft ge-bouwd.“

Buitenlandsche schrijvers en bestrijders zal ik nu maar laten rusten. Zij zijn even veelvuldig als de voorstanders. Niet vergeten mag worden de op-merking, dat tegenover hen, die meenen als Christen het Taylor-stelsel te moeten veroordeelen, staan andere Christenen, die met tal van argumenten het tegendeel betoogen. Ik noem slechts, om op eigen bodem te blijven, Mr A. H. Colijn in zijn uitvoerig werk (proefschrift V. U.²⁾ over het Taylor-stelsel en Dr J. A. Nederbragt in zijn „Proeve eener theorie der economie naar Christelijke be-ginselen“.

b. Ik wil thans trachten enkele overwegingen te noemen op grond waarvan iemand, die zich ten volle op Christelijk standpunt wenscht te plaat-sen, toch dit stelsel kan verdedigen.

Ik noem dan allereerst, dat vereenvoudiging van

komst n.a. de ballingschap niet slechts aan den éenen stam van Juda behoort, maar dat ook de overige stammen daarin zullen deelen.

Wat eindelijk de vraag naar de vervulling van deze profetie aangaat, nu ze gelijk we zagen op de verhouding van het na de ballingschap in natio-nalen zin herstelde Israël tot het volk Edom betrekking heeft, moeten we in de latere historie deze beide volken zoeken naar concrete historische gebeurtenissen waarin we de verwerkelijking van deze voorzeggung zien kunnen. En dan is het waarlijk niet moeilijk de vervulling aan te wijzen. Eerst is het Nebukadnezar geweest, die, na Juda in 586 voor Chr. te hebben ten onder gebracht, vervolgens ook Edom, dat zich over Juda's ondergang zoozeer had verheugd, eveneens onder zijn wapengeweld verpletterde. Van dezen slag heeft Edom zich niet, gelijk Juda, kunnen herstellen, doordat de Naba-teesche Arabieren zich in hun gebied wisten te nestelen. Zoo werd Edom als een afgemaaid stop-pelveld. Maar daarna is die dorre stoppel door Jakobs huis geheel verbrand in de dagen van de Maccabeeën en Hasmoneeën. Tijdens de heldhaftige bevrijdingsoorlogen welke de Maccabeeën tegen den gewelddenaar Antiochus Epiphanes van Syrië en diens opvolgers voerden, meenden de armzalige resten der Edomieten de kans nog eenmaal te moeten waarnemen om hun haat te koelen op den er-vijand Israël en maakten daartoe gemeene zaak met de Syriërs. Daarom heeft de dappere Judas de Maccabeeër hen mede beoorloofd en meermalen verslagen; en toen het de Joden gelukt was zich geheel en al vrij te vechten en onder Simon I. den Maccabeeër, weer een eigen onafhankelijk koninkrijk te stichten (de Hasmoneesche dynastie), heeft diens opvolger op den troon, Johannes Hyrcanus I hen in het jaar 126 voor Chr. zóó volkomen onderwor-pen, dat zij inderdaad volledig en voorgoed hun eigen nationaal bestaan inboetten; zij werden ge-noodzaakt zich te laten besnijden en de Mozaïsche wet aan te nemen, en kwamen onder een Jood-schen stadhouder te staan. Daarmee is wel in vervulling gegaan, dat Ezau's huis geen overge-blevene zou hebben; want een dergelijke uitdruk-king beteekent natuurlijk niet, dat er heelemaal geen enkele Edomiet meer in leven zou blijven (in

den arbei van den opdat de teekent v lijking va is en dus gegeven, l leggen op wanneer laat make

Het is i gevonden straf he ren Israël gemakzue productie een n i d e Israël straf moe verkrijgen

Mijn tv steeds m ons in G vaststaat, stelsel, de dan met stellen, d stelsel de dat men getayloris den arbei slagen va der niet frisch te

Naar il worden, c in al zijn Weinu, il satie van kunnen l Wanneer óók in he mede in c wat den kunnen t daarom l

Tenslot verbidde ten verwi in het we een Godc is het da bij de er te trachte is, in zijn

Zooveel met corbi optreden troon en dan moett als het hi moeten w

den wree Edomiet l zij wil ze standige v 126 voor canus zo

Tegen c getwijfeld profet de vooruit zo zichtiger a regel de te verko worden r Goddelijke zichzelfe door God is waarlijk torische fe digd (maa den afstar inkrampen

Doch o hierboven heeft er c de in vs in de gebe monoeën a menten n het Bibel baar met (De Chris zijn: 10. c inbezitten vs 18 zal Heerscher 9:11, 12 van „de v Obadja za op den Da volken. On den „dag jongste da dit door l met naar vraag: „w

POPULAIR-WETEN - SCHADDELUKE SCHETSSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XXV.

Obadja's herstelprofetie.

Het gedeelte van Obadja's profetie, waarop het voor ons onderzoek aankomt, vinden we in de verzen 17—21. In tegenstelling met de voorafgaande oordeelsaankondiging aan Edom krijgen we hier eene heilsbelofte voor Israël: „Maar op den berg Zions zal ontkoming zijn, en hij zal eene heiligheld zijn; en die van het huis Jakobs zullen hunne erfgoederen erfelijk bezitten“.

Het kan niet juist zijn dit als een Evangelie-boodschap te beschouwen voor de volken, aan welke in de verzen 15 en 16 het oordeel aangekondigd is (Ds Berkhoff, De Christusregering, bldz. 181). Immers onder deze volken neemt Edom de voornaamste plaats in (zie vs 15b), en het zou en met de geheele strekking van de voorafgaande profetie tegen Edom en met wat er in betrekking tot Edom in vs 18—21 volgt geheel en al in strijd zijn hier aan eene ontkoming voor Edom te denken. De bedoeling is ongetwijfeld, dat er ontkoming zal zijn voor Israël. Het gebruik van het woord ontkoming duidt dan al eenigszins aan, wat uit het slot volkomen duidelijk wordt, dat Israël weer bevrijd wordt van den rampspoed, waarover de Edomieten zich juist zoo hadden verheugd. En wanneer er gezegd wordt, dat die ontkoming zal zijn op den berg Zion, dan zien wij onmiddellijk, dat dus het in ballingschap weggevoerde volk weer naar de vaderlijke erve zal terugkeeren. Dan zal die door de Chaldeeën ontwijde tempelberg weer als te voren een heiligheld zijn; en die van het huis Jakobs zullen hunne erfgoederen, die ze verloren hadden, erfelijk bezitten. Over den zin van dit vers kan moeilijk eenig misverstand bestaan: duidelijk wordt hier aan de weggevoerden terugkeer uit de Babylonische ballingschap voorzeggd. Obadja-stemt

hierin geheel met zijn ouderen tijdgenoot Jeremia overeen.

Doch nu gaat de profetie verder, en kondigt aan dat boosaardige Edom, dat zich over Juda's ondergang met zoo innig leedvermaak heeft verblijd, aan, hoe het herstelde Israël weer door God zal gebruikt worden als een instrument in Zijne hand om Edom, dat door het eerst aangekondigde gericht reeds tot een stoppel geworden is, nu ook nog geheel en al te verbranden en zoo als volk volkomen te vernietigen: „En Jakobs huis zal een vuur zijn, en Jozefs huis eene vlam, en Ezau's huis tot een stoppel; en zij zullen tegen hen ontbranden en zullen ze verteren, zoodat Ezau's huis geenen overgeblevene zal hebben; want de Heere heeft het gesproken“. Het gaat niet aan dit vers (vs 18), zooals bij voorbeeld onze Kantteekenaren doen, eenvoudig maar te verstaan van den triomf der kerk over hare vijanden. Dat is weer dezelfde fout, waarop we meermalen hebben gewezen, om de Oud-Testamen-tische profetieën zonder dat daarvoor in de Schrift zelf grond is te vergeestelijken. En hier zou het al heel vreemd zijn, waar de heilsverkondiging van vers 17 duidelijk op dat nationale Israël betrekking heeft, in vers 18 op eenmaal dat nationale Israël uit het oog te verliezen en aan de Christelijke Kerk te denken. Wel geven onze Kantteekenaren ook aan vs 17 een Nieuw-Testamentischen zin, maar dit is geheel in strijd met de bewoordingen; het erfelijk bezitten van hun erfgoederen ziet duidelijk genoeg op het weder-in-bezit-nemen van het land der vaderen waaruit ze in ballingschap weggevoerd zijn.

Van belang is het nog dat naast elkander de twee uitdrukkingen Jakobs huis en Jozefs huis voorkomen. Zonder mee te gaan met hen die in deze twee benamingen de aanduidingen van twee onderscheidene grootheden zien, n.l. van Juda en de Tien Stammen, durf ik toch in deze tweeheid van uitdrukking eene aanwijzing te zien dat Obadja, evenals Jeremia, het uit de ballingschap teruggekeerde volk als geheel Israël, niet slechts als Juda alleen beschouwt. De beide benamingen duiden mijns inziens dezelfde waarde aan, de totaliteit van Israël, maar ze worden juist zóó gekozen om krachtig te doen gevoelen dat de toe-

prijzen naar be-
leenen mogelijk
ing in de voort-
het product".
dat de „kost-
gebracht en dat
g in de fabri-
van den kost-
Java-suikerin-
der crisis in
verband na te
loed, dien die
sche bevolking
drijven en dui-
om dan mis-
entenis, dat in
e belangen het
p cultureel ge-

che bezwaren,
neer ik u eerst
it stelsel naar

v. d. Waerden
„roofbouw”.
is het stelsel
weede christe-
tijd is dit ook
ndy. Laatstge-
naarvergadering
lijken Midden-
rij het Taylor-
estrijden.

ak van Room-
ge hoogleraar
bekende van
onze Christen-
uld, met altijd
kvergaders te
zijn in de
steden, en hoe
schieten, neer-
de vader der
elde heeft ge-

trijders zal ik
veelvuldig als
worden de op-
nen als Chris-
ordeelen, staan
in argumenten
dechts, om op
Colijn in zijn
ver het Taylor-
zijn „Proeve
christelijke be-

overwegingen
hand, die zich
enscht te plaat-
t.
ivoudiging van

chts aan den
ir dat ook de
len.

vervulling van
te zagen op de
ap in natio-
t volk Edom
latere historie
ete historische
rkelijking van
in is het waar-
e wijzen. Eerst
a Juda in 586
cht, vervolgens
ergang zoozeer
wapengeweld
dom zich niet,
rdat de Naba-
ied wisten te
fgemaaid stop-
stoppel door
dagen van de
de heldhaftige
een tegen den
van Syrië en
de armzalige
nmaal te moe-
en op den erf-
gemeene zaak
dappere Judas
de meermalen
dukt was zich
Simon I, den
elijk koninkrijk
e), heeft diens
vrecanus I hen
nen onderwor-
voorgoed hun
zij werden ge-
de Mozaische
der een Jood-
ee is wel in
geen overge-
gelijke uitdruk-
er heelemaal
zou blijven (in

den arbeid een weldaad kan zijn. Juist het stellen van den eisch, dat de arbeid veelsoortig moet zijn, opdat de monotonie daaruit worde weggenomen, beteekent voor vele arbeiders slechts een bemoeilijking van hun leven. Wanneer splitsing mogelijk is en dus onderdeelen in bewerking kunnen worden gegeven, beteekent het slechts een noodeloos beslag leggen op de gedachtenwereld van den werkmans wanneer men hem toch een veelheid van dingen laat maken.

Het is misschien waar, dat het beste bewijs altijd gevonden wordt in de tegenstelling. Welnu, welke straf heeft de Pharao uitgevonden, die de kinderen Israëls wilde tuchtigen over hun vermeende gemakzucht? Heeft hij het kwantum af te leveren productie-eenheden vergroot? Neen, maar hij heeft een nieuwen arbeid opgedragen. Voordien kregen de Israëlieten de grondstoffen aangevoerd; tot hun straf moesten zij voortaan zelf dat stroo zien te verkrijgen.

Mijn tweede opmerking is deze, dat de arbeid steeds moeilijk zal blijven op grond van hetgeen ons in Genesis 3 is medegedeeld. Zoo lang nu vaststaat, dat de arbeid ook onder het Taylorstelsel, den werkmans niet meer vermoedelijkheid geeft, dan met een dagelijkschen rusttijd weer is te herstellen, dan, zoo meen ik, mag men ook het Taylorstelsel deswege niet veroordeelen. Eerder meen ik, dat men op deze gronden de tegenwoordige, niet getayloriseerde bedrijven kan aanklagen, dat zij den arbeider onnoodig vermoeien. Een der grondslagen van het Taylorstelsel is juist om den arbeider niet bovenmatig te vermoeien, maar om hem frisch te houden.

Naar ik geloof zal het onder ons niet betwist worden, dat het de plicht is van ieder mensch om in al zijn arbeid zijn volle kracht aan te wenden. Welnu, ik heb boven iets gezegd over de organisatie van vele bedrijven en hoe zij den arbeider kunnen hinderen in zulk een krachtsontplooiing. Wanneer het nu waar is, dat Taylor, zij het dan ook in het belang van de onderneming, maar toch mede in dat van den arbeider, alles wil wegnemen wat den mensch in zijn krachtsontplooiing zou kunnen tegenstaan, dan verdient dit stelsel ook daarom toejuiching.

Tenslotte: het Taylorstelsel dwingt tot een onverbiddelijke systematiek. Is zulks voor den Christen verwerpelijk? Verwerpelijk, ook voor hem, die in het werk van zijn Schepper een volmaakte, wijl een Goddelijke systematiek weet op te merken? Is het dan niet juist voor den Christen geboden om bij de erkenning, dat hij is beeldrager Gods, ook te trachten zooveel systematiek, als hem mogelijk is, in zijn eigen leven te leggen?

Zooveel als hem mogelijk is! Dat impliceert dus: met eerbiediging van al Gods wetten, ook t.a.v. het optreden jegens den „naaste”. Dat geldt voor patroon en arbeider tezamen en wederkeerig. Maar dan moeten wij ook niet tegenstribbelen, om straks, als het hinkende paard achteraan te komen. Veeleer moeten wij trachten onzen invloed te laten gelden

den wreeden Herodes den Groote heeft zelfs een Edomiet het koningschap over Israël bezeten), maar zij wil zeggen dat het met Edom als eigen, zelfstandige staat finaal uit zou zijn. Welnu dat is in 126 voor Chr. door toedoen van Johannes Hyrcanus zoo afdoend mogelijk het geval geweest.

Tegen deze beschouwing zal van zekere zijde ongetwijfeld de bedenking worden ingebracht, dat een profetie de komende gebeurtenissen niet zoo lang vooruit zou kunnen weten, of door hen die voorzichtiger zijn in hun oordeel, dat profeten in den regel de gebeurtenissen niet zoo lang vooruit plegen te verkondigen. Daarop kan slechts geantwoord worden met verwijzing naar het feit van de Goddelijke openbaring aan de profeten: wat zij uit zichzelf zeer zeker niet weten konden, werd hun door God geopenbaard; en deze profetie van Obadja is waarlijk de eenige niet, waarin toekomstige historische feiten lang van te voren werden aangekondigd (maar ook in die andere gevallen tracht men den afstand tusschen profetie en vervulling te doen inkrimpen).

Doch ook Ds Berkhoff, die zeker niet met de hierboven bestreden argumenten zal medegaan, heeft er ernstig bezwaar tegen, de vervulling van de in vs 18 tegen Edom geuite bedreiging te zien in de gebeurtenissen onder de Maccabeën en Hasmoneën die ik aanduidde. Eigen, zelfstandige argumenten noemt hij niet; hij geeft alleen een citaat uit het Bijbelwerk van Lange, zoodat hij zich blijkbaar met de daarin opgesomde gronden vereenigt. (De Christusregering, bldz. 182). Deze gronden zijn: 1o. dat de tenonderbrenging van Edom en de inbezetting van Seir door Israël naar Num. 24 vs 18 zal uitgaan van den uit Jakob voortkomenden Heerscher, den Messias; 2o. dat deze naar Amos 9:11, 12 eerst zal plaats hebben bij de oprichting van „de vervallen hut Davids”; 3o. dat dit volgens Obadja zelf (zie vs 15) eerst zal plaats hebben op den Dag des Heeren tijdens het gericht over alle volken. Om met het laatste te beginnen: wordt met den „dag des Heeren” in vs 15 inderdaad de jongste dag bedoeld? Het is wel merkwaardig, dat dit door Ds Berkhoff zelf juist een bladzijde vroeger met nadruk ontkend wordt. Hij stelt daar de vraag: „wordt hier de jongste dag of het laatste

en met onze opvattingen corrigeerend inwerken op wat licht misbruikt wordt, wanneer slechts stoffelijke overwegingen de leidraad zijn. Dit is gehoorzaamheid aan God en dat kan bevorderen Zijn eer.
’s Gravenhage. A. SCHILDER.

3) Het crisis-vraagstuk is nu, in 1931, opnieuw aan de orde. De oorzaken van de huidige crisis zijn wel te onderscheiden van die in 1884. Maar hoe zou het er nu uitzien, als die vroegere verbeteringen waren achterwege gebleven?

4) Mr A. H. Colijn heeft o.a. deze „Stelling” verdedigd: „Ongerechtvaardigd is de aanklacht, dat het Beeld Gods in den arbeider door de taylorisering van den arbeid wordt aangerand.”

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Sterrenkunde.

VI.

Een vorig maal hebben we enkele bijzonderheden van de Cepheiden, een buitengewoon merkwaardige groep van veranderlijke sterren behandeld, waarbij aan 't licht kwam, dat er weliswaar zeer vernuftige hypothesen ter verklaring van sommige verschijnselen zijn opgesteld, maar dat nog steeds het werkelijke mechanisme dier verschijnselen verborgen is.

Behalve deze veranderlijkheid der Cepheiden is er nog iets merkwaardigs gevonden in 1912. Toen ontdekte Miss Leavitt, dat er een nauw verband bestaat tusschen den duur van de periode en de absolute helderheid van de ster.

Onder de absolute helderheid verstaat men die helderheid, die een ster voor ons oog zou hebben, als haar afstand gebracht werd op 10 parsecs, of ruim 32 lichtjaren. Omdat de sterren op zeer verschillende afstanden van ons staan is de grootteklasse, waar reeds over gesproken is, in het geheel geen maat voor haar werkelijke helderheid! Wil men deze laatste voor verschillende sterren onderling vergelijken, dan dienen alle sterren evenver weggeplaatst gedacht te worden. Als gemeenschappelijke afstand is hierbij aangenomen 10 parsecs, of plm. 32 lichtjaren. De helderheid, die een ster op dien afstand zou hebben, heet absolute grootte, absolute helderheid of ook wel lichtkracht. Is deze laatste bekend, dan kan men door vergelijking met de schijnbare grootte gemakkelijk den afstand vinden; kent men den afstand, dan vindt men omgekeerd de lichtkracht. Langs dezen weg is Miss Leavitt tot het verband gekomen, tusschen lichtkracht en periode der Cepheiden. Nadere onderzoekingen hebben dit volkomen bevestigd, zoodat men in het vinden van een Cepheide een direct afstandbepalingsmiddel heeft gevonden.

Bij het bespreken van nevelvlekken kom ik hier nog op terug. Eerst zal ik het nog even moeten

oordeel bedoeld, zooals velen meenen?” en laat nu volgen: „maar hoe kan dat, daar dadelijk daarop natuurlijk dan ook voor diezelfde volken, waarover Gods straf gaat — een Evangelie-boodschap volgt”. Daar is trouwens nog wel meer tegen in te brengen. Wanneer wij het spraakgebruik bij de profeten nagaan, waar de uitdrukking „dag des Heeren” menigmaal voorkomt, dan vinden wij dat die uitdrukking zeker niet een vaste aanduiding is van den jongsten dag. Het is altijd een dag, waarop zich Gods straffende rechterlijke werkzaamheid openbaart; maar die dag kan op zeer onderscheiden tijdstippen vallen; in Jes. 13:6, 9 is het bij voorbeeld de dag van Babels ondergang, in Jer. 46:10 de dag van Egypte's nederlaag tegen Nebukadnezar, in Klaagl. 1:12; 2:1, 21, 22 de dag van Jeruzalems verwoesting door de Chaldeëen, en in Ezech. 13:5 behoort de dag des Heeren niet eens meer tot de toekomst, maar reeds tot het verleden: de valsche profeten hebben hun plicht niet gedaan, toen het de „dag des Heeren” was. Natuurlijk kan de „dag des Heeren” ook de jongste dag zijn, waarop de straffende rechterlijke werkzaamheid Gods hare hoogste openbaring te zien geeft; maar het gaat niet aan overal waar van den „dag des Heeren” sprake is, maar aanstonds aan den jongsten dag te denken. Maar is dat dan toch in vs 15 niet het geval, omdat daar sprake is van dien dag „over al de heidenen”? Neen, want dan wordt de bedoeling zeker misverstaan. Wat de profetie zeggen wil is niet, dat die dag komt voor alle heidenen tegelijk; doch: alle heidenen krijgen — ieder op zijn beurt — met de straffende gerechtigheid Gods te doen; voor alle heidenen komt de dag des Heeren. En die dag is nabij, d.w.z. elk van die volken heeft het Goddelijk gericht te wachten juist op een moment, waarop het dat zeer verre stelt, er heelemaal niet aan denkt. Omdat die dag voor alle heidenen komt, daarom komt die ook zeker voor Edom. Wanneer? dat valt hier niet uit op te maken; dat mogen we afleiden uit den gang der historie in verband met de bewoordingen die de profetie in de teekening van het oordeel gebruikt.

Wat het argument aangaat, ontleend aan Amos 9:11, 12, ook dit valt oogenblikkelijk weg. Immers uit het Nieuwe Testament blijkt in welken zin het

hebben over enkele andere objecten, aan den sterrenhemel te zien.

Vóór alles komt dan aan de beurt de bespreking van den Melkweg, dien breedten lichtenden band, die zich op heldere winteravonden aan ons ongewapende oog in al zijn majestueuze pracht vertoont. Als een melkwitte strook loopt hij onregelmatig en hier en daar grillig tusschen de sterren door. Voor het grootste deel bestaat hij uit één band, maar hij splitst zich in 't sterrenbeeld de Zwaan in twee takken, die zich een eind verder weer vereenigen. Sommige gedeelten van den Melkweg zijn lichter, andere donkerder, zelfs komen er gebieden in voor, nagenoeg of geheel duister, bijv. de z.g. kolenzak.

Richt men een telescoop op een gedeelte van den Melkweg, dan wordt de lichtende band opgelost in een ontzaggelijk aantal sterren, die te zamen voor het ongewapende oog, dat ze niet scheiden kan, deze strook vormen.

Reeds geruimen tijd geleden heeft men pogingen aangewend om eenigszins op de hoogte te komen van den bouw en afmetingen van dit Melkwegstelsel, om daartoe een beter inzicht te krijgen in den bouw van het heelal. Herschel is begonnen met het verrichten van peilingen, d.w.z. hij stelde zijn kijker in verschillende standen op, in en buiten den Melkweg, en telde het aantal sterren, dat in het veld van zijn kijker zichtbaar was. In het algemeen bleek de stelling te gelden, dat het aantal sterren per volume-eenheid minder werd, naarmate men zich verder van den Melkweg verwijderde. Voor een goed inzicht is het natuurlijk noodzakelijk gegevens te krijgen van een groot aantal gebieden van den hemel, terwijl bovendien een eerste eisch is het kennen van zeer vele sterreafstanden. Na Herschel is dit werk door verschillende astronomen, waaronder Struve, en Kapteyn, hoogleraar te Groningen, voortgezet. Het resultaat van deze waarnemingen is, dat het Melkwegstelsel opgevat moet worden als een lensvormige ruimte met sterren gevuld, waarbij ons zonnestelsel in de buurt van het centrum te vinden is. „In de buurt” wil natuurlijk niet zeggen, enkele K.M. buiten het middelpunt, maar bijv. 1000 lichtjaren of iets dergelijks. Als deze opvatting juist is, is het verklaarbaar, dat men vanuit het centrum naar de randen der lens de sterren dichter opeengehoopt ziet, dan in een richting hier loodrecht op. Toch moet niet vergeten worden, dat aan deze op statistische onderzoekingen gegronde resultaten verschillende hypothesen ten grondslag liggen, o.a. deze, dat ondersteld wordt, dat de sterren regelmatig in de ruimte verdeeld zijn per volume-eenheid.

Bovendien werd een groot bezwaar ingebracht tegen het werk van Herschel en Struve, omdat ze van de onderstelling uitgingen, dat in 't algemeen gesproken, de absolute helderheid niet ver uiteenliep. Als dit waar was, zou het heel eenvoudig zijn, om in korten tijd een groot aantal sterrenafstanden te weten te komen.

Nauwkeurige kennis van het sterresysteem is

„erfelijk bezitten van Edoms overblijfsel” door de vervallen dynastie van David moet worden verstaan. Jakobus beroept zich op deze profetie, om daarmee te bevestigen dat ook de heidenen deel hebben aan het geestelijk heil van den Messias (Hand. 15:13—17). Het is dus zeker geen willekeurige vorgeestelijking, wanneer wij in deze profetie een geestelijke verovering van Edom zien. Maar daarnaast kan toch ook nog wel sprake zijn van een nationale onderwerping en tenietmaking van de Edomietische natie.

En daarmee vervalt dan ook de grond, die gezocht wordt in Num. 24:18. Indien men terecht het hier van Edom gezegde in verband brengt met de ster die uit Jakob voortgaat (vs 17), dan moet naar analogie van Amos 9:11, 12 ook hier aan een geestelijke onderwerping gedacht worden, en geldt evenals hierboven de opmerking, dat daarnaast toch ook nog wel sprake kan zijn van een nationale onderwerping van Edom.

Men ziet dus dat er tegen de door mij voorgestane verklaring van vs 18 geen steekhoudende bedenkingen zijn ingebracht.

Maar ik mag niet eindigen zonder nog een enkele opmerking te hebben gemaakt. Al heb ik de uitlegging van onze Kanttekenaren bestreden, dat wij niet zeggen, dat ik daarom alle mogelijkheid van toepassing dezer profetie op den triomf van de kerk over de wereldmacht uitsluit. Integendeel. Rechtstreeks ligt er weliswaar die gedachte niet in uitgedrukt; maar, gelijk Israël in alles type is van de Christelijke kerk, zoo is ook deze zegespraak van het herstelde Israël over Edom een type hiervan, dat de kerk, nadat zij ten gevolge van eigen zonde onder den druk van de gewelddadige wereldmacht is bezweken, en door de uit den Bondskring afgevallenen die met de wereldmacht gemeene zaak maken is geboond en getergd, straks weer, door Gods genade hersteld, over die vijandige renegaten een volledigen triomf behaalt. Dan blijft dus, dat hier het eerste en het naaste is het herstel van Israël na de Babylonische ballingschap en de triomf der Maccabeën en Hasmoneën over Edom; maar typisch ligt daarin ook een belofte van triomf na inzinking voor de Christelijke kerk.

G. Ch. AALDERS.